

Van bewoners- beeld naar benadering

Een tool voor reflectie
op participatiepraktijken

Van bewonersbeeld naar benadering

Deze tool is bedoeld voor publieke professionals die bewoners betrekken bij lokale initiatieven, plannen en beleid - zoals wijkambtenaren, participatieadviseurs en gebiedsmanagers. De tool helpt je bewust te worden van aannames over verschillende bewonersgroepen en ondersteunt je in het vinden van passende werkwijzen om diversiteit in betrokkenheid te versterken. Zo biedt de tool inzichten en alternatieven om dominante participatieaanpakken kritisch te herzien en effectiever, inclusiever en rechtvaardiger te werken.

Beeldvorming over bewoners

Als professional vorm je – soms zonder het zelf door te hebben – beelden van bewonersgroepen. Je schat in wie invloed kan uitoefenen, wie aandacht verdient, wie ‘constructief’ is of kwetsbaar, et cetera. Zulke inschattingen beïnvloeden hoe je participatie inricht: wie je uitnodigt, wie je serieus neemt, wie je actief ondersteunt en wie (soms onbedoeld) buiten beeld blijft.

In observaties tijdens teambesprekingen en participatiebijeenkomsten en in gesprekken met ambtenaren in twee Rotterdamse wijken, zagen we dat deze inschattingen vaak draaien om twee aspecten:

‘Macht’: Hebben we het idee dat deze bewoners invloed uitoefenen?

(bijvoorbeeld omdat ze goed georganiseerd zijn of politiek gezien de juiste connecties hebben)

‘Verdienstelijkheid’: Vinden we dat deze bewoners aandacht of middelen verdienen? (bijvoorbeeld omdat ze hulpbehoevend zijn of beleidsdoelen ondersteunen)

In ons onderzoek zagen we dat ‘macht’ vaak werd gekoppeld aan bijvoorbeeld korte lijntjes met de politiek of het vermogen om zich goed te organiseren, verdienstelijkheid werd daarentegen toegeschreven aan bijvoorbeeld bewoners die als hulpbehoevend worden gezien, of aan groepen die aansluiten bij beleidsdoelen en als ‘constructief’ of ‘maatschappelijk nuttig’ worden ervaren.

Deze beelden ontstaan niet zomaar. Ze worden gevormd door eerdere ervaringen, gesprekken met collega’s en gedeelde aannames binnen je team of organisatie. Ze zijn vaak impliciet, maar sturen wel degelijk je keuzes.

Met deze **reflectietool** maken we zulke beelden zichtbaar. Niet om te oordelen, maar om je te helpen stilstaan bij je eigen manier van kijken – en ruimte te maken voor andere perspectieven.

We introduceren hiervoor een eenvoudig **kwadrant met vier typen bewonersgroepen**, elk met een eigen plek in de combinatie van (gepercipieerde) ‘macht’ en ‘verdienstelijkheid’. Het gaat hier nadrukkelijk niet om echt bestaande mensen of groepen, maar om **denktypes** die helpen om jouw inschattingen te onderzoeken en bespreekbaar te maken.

In deze tool presenteren we vier abstracte ideaaltypes van bewonersgroepen. Elk type vertegenwoordigt een combinatie van macht en verdienstelijkheid, zoals professionals die vaak toekennen in gesprekken of hun handelen. Let op: dit zijn géén echte bewonersgroepen, maar ideaaltypische categorieën – ze helpen om te denken en te reflecteren. In de praktijk kunnen bewoners(groepen) tegelijkertijd in meerdere kwadranten vallen, of daarin verschuiven afhankelijk van context, moment, of wie er binnen het team over ze spreekt. Dat betekent dat beelden van bewonersgroepen niet statisch zijn: ze worden steeds opnieuw geconstrueerd in gesprekken tussen collega's.

Hoe kun je de tool gebruiken?

Voor jezelf

Sta stil bij hoe jij bewonersgroepen inschat. Welke type herken je in jouw werkpraktijk?

In een team

Gebruik het kwadrant als gespreksstarter. Waar verschillen jullie beelden van bewoners? Wat zegt dat over jullie aanpak?

Bij het ontwerpen van participatie

Sta stil bij hoe en waarom je bepaalde bewoners betreft. Welke aannames liggen daaraan ten grondslag? Wie krijgt nu een plek en wie (nog) niet? Wat zou er veranderen als je dat bewust ter discussie stelt? Laat je daarbij inspireren door best practices en alternatieve werkwijzen.

Bij elk type geven we best practices, alternatieve handelingsopties en reflectievragen. Zo helpt de tool je om bewuster om te gaan met participatie en opent het de ogen voor alternatieve aanpakken.

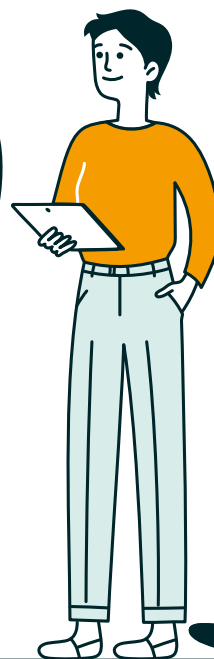
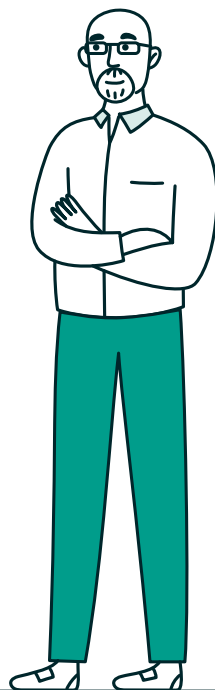
De **best practices** laten zien wat professionals in de praktijk doen om bewoners op een effectieve manier te betrekken. Ze zijn gebaseerd op praktijkervaringen en sluiten goed aan bij de behoeften, wensen en mogelijkheden van de verschillende bewonersgroepen.

De **alternatieven** bieden suggesties op basis van wetenschappelijke literatuur. Ze nodigen uit om bestaande werkwijzen te herzien en laten zien wat je **ook** zou kunnen doen om groepen (nog) beter te betrekken bij beleid en initiatieven. Zo helpen ze bij het verbreden van je keuzes en het bewust omgaan met aannames of blinde vlekken in participatieaanpakken.

Hoog machtig, hoog verdienstelijk

👁 Bewonersbeeld

Deze bewoners worden gezien als actief, goed georganiseerd en in het bezit van veel sociaal, cultureel en soms politiek kapitaal. Ze worden getypeerd als professioneel, met goede banen en sterke netwerken. Regelmatig hebben ze zelf een achtergrond bij de overheid of in beleidsontwikkeling, waardoor zij bestuurlijke processen goed zouden begrijpen en weten hoe zij invloed kunnen uitoefenen.

Binnen deze beeldvorming zetten deze bewoners zich in voor doelen die breed gedragen zijn of goed aansluiten bij gemeentelijk beleid,

zoals vergroening, leefbaarheid of veiligheid. Problemen in de wijk zouden zij snel serieus nemen en er wordt gedacht dat zij verantwoordelijkheid nemen - bijvoorbeeld door bewonersavonden te organiseren, plannen op te stellen of contact te zoeken met instanties.

Er leeft vaak het idee dat deze bewoners graag meedenken over abstracte of langetermijnopgaven, goed bereikbaar en responsief zijn en inhoudelijk sterk. In dit frame worden zij herkend als streverige, beleidsvaardige bewoners die het 'spel' netjes en efficiënt spelen, of als strategisch opererende bewoners met veel gezag of ervaring, die hun netwerken doelgericht inzetten.

👉 Dominante aanpak

Wanneer bewoners als zowel invloedrijk als verdienstelijk worden gezien, nemen professionals vaak een terughoudende, faciliterende rol aan. Deze groepen worden benaderd als serieuze gesprekspartners met wie je kunt samenwerken op basis van gelijkwaardigheid. Er is sprake van vertrouwen in hun vermogen tot zelforganisatie, waardoor er weinig directe sturing of controle plaatsvindt.

Toch bestaan er binnen dit ideaaltype verschillen. Groepen die beschikken over meer bestuurlijke kennis, strategisch inzicht, financiële middelen en goede politieke connecties, krijgen vaak meer ruimte en autonomie in hun participatie. Ze bepalen grotendeels hun eigen

agenda, tempo en manier van betrokkenheid. De professionals sluiten hierop aan, delen relevante informatie en zien zichzelf eerder als ondersteuner dan als aanjager.

Bij andere groepen binnen dit ideaaltype kan de macht minder institutioneel verankerd zijn en meer afhankelijk van (informele) netwerken in de buurt, langdurige inzet of gemeentelijke middelen. In zulke gevallen is de houding van de professional iets actiever: men waardeert de inzet, maar blijft alert op zaken als inclusiviteit, draagvlak of de mate waarin het publieke belang wordt gediend.

Samengevat: binnen deze categorie loopt de aanpak uiteen van netwerkpartner met weinig regie tot monitorende en sturende bondgenoot. De mate van autonomie die bewoners krijgen hangt sterk af van de aard van hun macht én de manier waarop hun verdienstelijkheid wordt gelezen – als beleidsmatig sterk of maatschappelijk nuttig.

☆ Best practice

Zorg voor ruimte en ondersteuning zonder overname

Wanneer bewoners goed geïnformeerd, georganiseerd en duidelijk in hun doelen zijn, is het belangrijk om ondersteuning te bieden zonder de regie over te nemen. Faciliteer waar nodig: door toegang te bieden tot middelen, verbindingen te leggen of beschikbaar te zijn als sparringpartner. Houd voldoende afstand om autonomie te respecteren, maar wees actief aanwezig wanneer de situatie daarom vraagt. Zo ontstaat een gelijkwaardige samenwerking waarin initiatief en eigenaarschap bij bewoners blijven, terwijl professionele ondersteuning bijdraagt aan effectiviteit en impact.

Alternatieven

Hoewel deze bewonersgroepen vaak als 'goed meewerkend' en invloedrijk worden gezien, is het toch van belang om stil te staan bij hoe je als professional met hen samenwerkt. Juist omdat de samenwerking vaak vanzelfsprekend verloopt, worden onderliggende aannames, machtsverhoudingen of uitsluitingsmechanismen zelden bevraagd. Daarom bieden we hier een aantal concrete alternatieven voor handelen: manieren om bewustere keuzes te maken in hoe je ondersteunt, kaders stelt en ruimte biedt – zonder het initiatief over te nemen.

Maak invloed en grenzen expliciet

Stel aan de voorkant duidelijke participatiekaders: wie mag meedenken of meebeslissen, over welke onderdelen en met welk doel? Dit voorkomt dat machtige bewoners onbewust de koers bepalen, en maakt het proces transparanter en eerlijker voor andere betrokkenen.

Stel vragen over wie ontbreekt

Ga met bewoners of initiatieven in gesprek over representativiteit: namens wie spreken zij, wie wordt (nog) niet bereikt en wat betekent dat voor legitimiteit of draagvlak?

Benut hun kapitaal voor bredere belangen – stimuleer dat zij actief

andere bewoners betrekken of oog krijgen voor andere perspectieven. Dit zou niet alleen de legitimiteit en het draagvlak van hun initiatief vergroten, maar ook hun positie en invloed als vertegenwoordigers van een bredere groep binnen de samenleving versterken. Houd rekening met uiteenlopende voorkeuren en verwachtingen rondom initiatieven en hun vorm. Wat voor de één logisch en prettig is, kan voor een ander juist afstand creëren of uitsluiting oproepen.

Blijf alert op routine, uitsluiting en eenzijdig eigenaarschap

Ondersteun bewoners die zich langdurig inzetten, maar voorkom dat dezelfde groepen automatisch alle ruimte krijgen. Creëer bewust kansen voor nieuwe stemmen, perspectieven of manieren van werken. Denk ook aan hoe taal, vormgeving of ontwerpkeuzes ruimte kunnen maken voor bredere betrokkenheid.

Initiatieven die langdurig van waarde zijn voor de wijk, vragen om breder eigenaarschap en verankering in diverse groepen. Zo vergroot je de kans dat ze ook op de lange termijn bijdragen aan een leefbare, gedeelde omgeving.

Vragen voor reflectie

- Draagt deze groep bij aan het algemeen belang? Worden de plannen breed gedragen door verschillende groepen in de wijk? Hoe kom ik dat te weten?
- Welke groepen missen in hun netwerk?
- Wordt mijn handelen beïnvloed doordat ik deze groep als machtig en verdienstelijk zie? In hoeverre neem ik daardoor afstand of geef ik (onbewust) meer ruimte dan aan anderen?
- Hoe kan ik deze groep sturen zodat ze breder belang dienen, maar zonder dat ik hun initiatief de kop indruk of overneem?

Hoog machtig, laag verdienstelijk

👁 Bewonersbeeld

Deze bewoners worden gepercipieerd als invloedrijk en ervaren - mensen die goed weten hoe ze hun belangen onder de aandacht brengen via formele procedures, politieke netwerken, actiegroepen of stevige sociale structuren. In dit beeld zijn het mondige en goed geïnformeerde bewoners, die beschikken over vaardigheden of connecties waarmee ze stevig kunnen optreden binnen participatietrajecten.

Ze worden getypeerd als individuen of groepen die sterk gericht zijn op hun directe belangen en deze serieus en vasthoudend behartigen. Het creëren van breed draagvlak of het vertegenwoordigen van andere stemmen uit de wijk lijkt in dit frame minder centraal te staan onder deze bewoners.

In sommige gevallen worden zij gezien als 'institutionele spelers': goed georganiseerd, langdurig actief en soms structureel verbonden met gemeentelijke regelingen of ondersteuningsprogramma's.

Deze langdurige betrokkenheid wordt enerzijds gewaardeerd vanwege hun inhoudelijke bijdrage en beleidsmatige aansluiting, maar kan ook als belemmerend worden ervaren - bijvoorbeeld doordat hun invloed als dominant wordt gezien, of doordat andere initiatieven hierdoor minder ruimte krijgen. In de beeldvorming zijn het kritische, goed georganiseerde bewoners die hun plek opeisen, niet snel genoeg nemen met standaardantwoorden en hoge eisen stellen aan inhoudelijke communicatie.

Hun betrokkenheid vraagt in deze voorstelling veel tijd en aandacht, mede door hun vasthoudendheid, strategisch opereren en vermogen om zich - indien nodig - krachtig te positioneren in publieke discussies.

👉 Dominante aanpak

Wanneer bewoners als machtig worden gezien, maar minder als 'verdienstelijk' – omdat ze vooral opkomen voor hun eigen belangen, veel aandacht vragen, of lastig samenwerken – zijn professionals vaak wat meer terughoudend in hun betrokkenheid. Het contact is meestal formeel en zorgvuldig getimed: informeren, betrekken, bijpraten. Die informatievoorziening wordt gezien als noodzakelijk: als je het niet doet, leidt dat tot onrust of 'gedoe'.

Professionals erkennen de invloed van deze bewoners(groepen) – bijvoorbeeld hun toegang tot netwerken of politieke lijnen – maar zijn soms ook terughoudend om actief hulp of ondersteuning te bieden. De aanpak verschuift naar een meer laissez-faire houding, waarbij professionals minder actief faciliteren

en meer afstand houden. Dat komt deels voort uit eerdere ervaringen waarin het contact intensief was of tot spanningen leidde en deels uit twijfel over de representativiteit of het bredere publieke belang. In sommige gevallen wordt invloed zelfs min of meer geaccepteerd ("als je het hogerop wilt zoeken, prima"), waarmee de verantwoordelijkheid deels wordt teruggelegd bij de bewoners zelf.

Tegelijkertijd ontstaat er soms spanning tussen meerdere invloedrijke groepen met botsende belangen. Professionals proberen dan te laveren: ruimte geven, zonder positie te kiezen. In zulke situaties zoeken sommigen naar vormen van ontmoeting of uitwisseling, waarin begrip en gedeeld eigenaarschap kunnen ontstaan.

Samengevat: De omgang met bewoners in dit ideaaltipe wordt gekenmerkt door het balanceren tussen zorgvuldige, formele informatievoorziening en een bewuste terughoudendheid in inhoudelijke betrokkenheid. Professionals erkennen de invloed en het vermogen van deze groepen om zichzelf op de agenda te zetten, maar houden hen tegelijkertijd op afstand door actieve ondersteuning te beperken. Dit komt voort uit twijfels over representativiteit en het bredere publieke belang, maar ook uit eerdere ervaringen waarin het contact als intensief of stroef werd ervaren, wat leidt tot een meer teruggetrokken houding.

☆ Best practice

Actief meedoen voor beter begrip en waardering

Wanneer een initiatief als machtig wordt gezien, maar vragen oproept over inclusiviteit of maatschappelijke waarde, is de reflex soms om afstand te houden. Juist in zulke situaties kan het helpend zijn om een stap naar voren te doen. Door als professional actief aanwezig te zijn – bijvoorbeeld door mee te lopen of deel te nemen aan een activiteit – ontstaat beter zicht op wat het initiatief daadwerkelijk doet, voor wie het van betekenis is en op welke manier het bijdraagt aan de wijk. Deze nabijheid maakt het mogelijk om genuanceerder te kijken: niet alleen naar wat beter kan, maar ook naar wat al werkt. Zo ontstaat ruimte voor erkenning, uitwisseling en samenwerking, juist wanneer een initiatief aanvankelijk als weinig waardevol of inclusief wordt gezien.

Organiseer informele ontmoeting als brug bij conflict

Wanneer verschillende bewonersgroepen of initiatieven met een relatief grote mate van invloed tegenover elkaar komen te staan – bijvoorbeeld doordat zij zich stevig vastbijten in hun eigen belangen – kunnen professionals klem komen te zitten in een conflict waarbij beide partijen veel ruimte opeisen. Door zich terughoudend op te stellen en geen partij te kiezen, ontstaat het risico dat het gesprek polariseert of vastloopt. In zulke situaties helpt het om informele ontmoetingen te organiseren waarin niet het conflict, maar het contact centraal staat. Door groepen zonder directe agenda en in een ontspannen setting samen te brengen, ontstaat ruimte voor wederzijds begrip. Dit kan spanningen dempen en bewoners stimuleren om ook elkaars perspectieven mee te nemen, wat de weg opent naar meer gedeelde verantwoordelijkheid en samenwerking.

✚ Alternatieven

Maak belangen en spanningen bespreekbaar

Ga het gesprek aan over hoe individuele belangen zich verhouden tot het publieke belang. Benoem dit niet als tegenstelling, maar als gedeeld zoekproces: wat is goed voor jou én voor de wijk als geheel? Dit helpt om erkenning te geven aan zorgen, zonder het bredere beeld uit het oog te verliezen.

Herken én begrenns macht op een constructieve manier

Erken de invloed die bewoners kunnen uitoefenen, maar stel ook duidelijke kaders: wanneer is meedenken gewenst en op welke manier? Door grenzen te stellen zonder af te wijzen, voorkom je dat macht automatisch ruimte krijgt die anderen uitsluit.

💬 Vragen voor reflectie

- Waarin zie ik de invloed van deze groep terug, formeel of informeel?
- In hoeverre ervaar ik spanning tussen hun belang en het bredere wijkbelang?
- Wanneer kies ik ervoor om vooral te informeren en wanneer om actief te ondersteunen?
- Welke andere groepen worden mogelijk overstemd of uitgesloten?
- Wat maakt dat ik terughoudend ben in het contact met deze invloedrijke bewoners en wat zijn de mogelijke gevolgen daarvan voor andere groepen in de wijk?

Laag machtig, laag verdienstelijk

👁 Bewonersbeeld

Deze groep bewoners wordt in participatiepraktijken vaak gepercipieerd als moeilijk bereikbaar en beperkt betrokken. Ze nemen zelden uit eigen beweging deel aan participatietrajecten en worden meestal zichtbaar in situaties die te maken hebben met overlast of sociale problematiek. In het heersende beeld zijn het bewoners met beperkte zelfredzaamheid, een lage organisatiegraad en weinig toegang tot of kennis van beleidsmatige structuren.

Binnen deze beeldvorming worden zij regelmatig geassocieerd met termen als 'overlevingsstand' of 'kwetsbare groepen'. Hun manier van communiceren – die als emotioneel, terughoudend of weinig

beleidsgericht wordt beschreven – wordt als lastig passend binnen bestaande participatievormen beschouwd. Er bestaat in dit beeld vaak twijfel over hun bereidheid of vermogen om actief en constructief bij te dragen aan beleidsprocessen.

Ze worden in gesprekken of analyses omschreven als 'onzichtbaar', 'versnipperd' of 'moeilijk te mobiliseren'. Hoewel men zich ervan bewust is dat deze bewoners onderdeel van de wijk vormen, overheerst het beeld dat participatie binnen deze groep moeizaam van de grond komt, hetzij vanuit het idee dat de interesse ontbreekt, hetzij vanwege aannames over haalbaarheid of geschiktheid van participatievormen voor deze doelgroep.

👉 Dominante aanpak

Bij bewoners(groepen) die weinig zichtbaar zijn in de participatie-praktijk én waarvan wordt getwijfeld of ze echt iets bijdragen aan het proces, ontstaat een wat ongemakkelijke positie. Denk aan jongeren, EU-arbeidsmigranten, of bewoners uit sociaal kwetsbare buurten: ze zijn er wel, maar passen niet gemakkelijk in bestaande participatiekaders.

Professionals signaleren vaak dat deze groepen “toch niet komen”, dat participatie “niet aansluit bij hun belevingswereld”, of dat ze “op een ander niveau denken dan waar het beleid zit”. Soms is er ook sprake van gedrag dat als storend wordt

ervaren (bijvoorbeeld overlast), wat hun verdienstelijkheid verder onder druk zet. De inzet op deze groepen is daardoor vaak aarzelend, voorzichtig of uitgesteld.

In de praktijk betekent dit dat ze zelden vroeg in een proces worden betrokken. Als het contact er al is, gebeurt dat vaak pas wanneer er een concreet voorstel ligt dat op relatief korte termijn uitgevoerd wordt. Het gesprek is dan vooral informerend of afstemmend van aard, niet fundamenteel vormgevend.

Samengevat: de omgang met bewoners in dit ideaaltype is vaak terughoudend en gefragmenteerd. Ze blijven buiten beeld of worden laat betrokken, deels vanwege aannames over hun motivatie, gedrag of vermogen om mee te doen.

☆ Best practice

Bekijk het eens van een andere kant

Door af te wijken van de dominante aanpak en actief te streven naar een alternatieve manier van kijken naar deze groep – het laten schuiven van bewonersgroepen van ‘niet verdienstelijk’ naar ‘verdienstelijk’ – kunnen professionals de betrokkenheid van deze bewonersgroepen vergroten.

Dit kan bijvoorbeeld door specifieke groepen, zoals bewoners die voor overlast zorgen, gericht en afzonderlijk van andere wijkbewoners uit te nodigen. Door contact te laten beginnen met alleen deze groep, in een laagdrempelige en ontspannen setting waarin informeel samengekomen wordt, ontstaat er ruimte voor open gesprekken. Hierbij ligt het doel bij het ophalen van informatie door middel van het voeren van open gesprekken in een voor bewoners veilige omgeving. Deze benadering kan bijdragen aan het opbouwen van vertrouwen en het vergroten van de betrokkenheid van deze bewoners bij participatieprocessen.

✦ Alternatieven

Creëren van ruimte voor erkenning

Het creëren van ruimte voor erkenning helpt om bewoners niet te reduceren tot problemen, maar hen te zien in hun volledige complexiteit, inclusief de rijkdom en diversiteit van hun levenssituaties, normen en waarden. Dit vergroot het vermogen om hen als 'verdienstelijke' deelnemers aan participatieprocessen te benaderen en draagt bij aan het opbouwen van vertrouwen.

Bewoners actief betrekken

Vanuit een effectiviteitsperspectief kan het waardevol zijn om juist bewoners die (mede) verantwoordelijk worden gehouden voor overlast of andere spanningen actief te betrekken, ook als deze personen woonachtig zijn in een andere wijk of zelfs andere gemeente. Hun perspectieven bieden inzicht in de achterliggende oorzaken van gedrag en kunnen beleidsvorming beter informeren.

💬 Vragen voor reflectie

- In hoeverre is het terecht om bewoners als minder verdienstelijk te zien en op welke manieren zou dit beeld kunnen veranderen? Welke kwaliteiten, omstandigheden of perspectieven kunnen bijdragen aan een waardevollere benadering van deze bewoners, bijvoorbeeld door te kijken naar hun leefomstandigheden en behoeften?
- Wat gebeurt er met bewoners wanneer zij door anderen worden gezien als niet waardevol om bij participatie te betrekken? Hoe zou dit de manier beïnvloeden waarop zij zichzelf zien en hun rol in de gemeenschap ervaren?

Laag machtig, hoog verdienstelijk

👁️ Bewonersbeeld

Deze bewoners worden geportretteerd als mensen die zich op uiteenlopende manieren inzetten voor hun omgeving, maar meestal buiten de formele beleidsstructuren om. Tegelijkertijd worden zij regelmatig geplaatst binnen een narratief van kwetsbaarheid of 'overlevingsstand': ze zouden zich in moeilijke levensomstandigheden bevinden en daardoor vooral ondersteuning nodig hebben. Deze combinatie van betrokkenheid én kwetsbaarheid maakt het in de beeldvorming lastig om hen binnen bestaande participatiekanalen te positioneren.

Ze worden gewaardeerd om hun informele netwerken, onderlinge zorg en het signaleren van wijkproblemen via sleutelfiguren. Tegelijkertijd leeft het idee dat zij niet altijd beschikken over de organisatiekracht, beleidsmatige taal of formele structuur die nodig zou zijn om invloed uit te oefenen binnen reguliere participatieprocessen. Daardoor wordt hun participatie vaak gezien als waardevol, maar beperkt en gefragmenteerd.

Dominante aanpak

Binnen dit beeld vallen bewonersgroepen die door professionals vaak als waardevol worden gezien, maar lastig passen binnen de bestaande participatiekaders. Sommigen zetten zich op uiteenlopende manieren in voor de wijk: via informele netwerken, zorg voor anderen, of het agenderen van knelpunten. Maar hun invloed is beperkt en hun organisatiegraad vaak matig. De stijl of toon sluit niet altijd aan bij de formele werkwijzen die professionals gewend zijn, zoals vergaderprocedures volgen, beleidsmatig formuleren of strategisch inspelen op besluitvorming.

Bepaalde groepen worden juist als zichtbaar en luidruchtig ervaren - ze kloppen aan, schrijven brieven, organiseren bijeenkomsten - maar missen de ingangen of structuur om hun inzet te vertalen naar invloed. Ze krijgen vaak het advies om 'zich te organiseren' of 'mee te doen via het bestaande, gemeentelijke ingangen', maar dat lukt lang niet altijd.

Andere groepen zijn veel minder zichtbaar, maar spelen wél een centrale rol in het dagelijks leven van de wijk - zoals informele netwerken

van ouders of bewoners die elkaar onderling opvangen. Professionals waarderen hun inzet, maar hebben vaak moeite om hier een overzicht van te krijgen en écht op aan te sluiten. Er wordt wel geprobeerd hen te betrekken, maar dan vaak nog steeds via gemeentelijke formats en logica.

Een deel van deze bewoners wordt geplaatst in een kwetsbaarheidsframe - als mensen in een 'overlevingsstand'. Daarmee wordt hun situatie begrijpelijk gemaakt, maar ook gepositioneerd op een manier die handelingsdruk bij de gemeente weg kan nemen: zolang zij als kwetsbaar worden gezien, is het logisch dat ze niet meedoen, en hoeft het proces niet aangepast te worden. Verder wordt hier ook regelmatig de via-via benadering ingezet om door middel van bijvoorbeeld welzijnsorganisaties of jeugdwerk in contact te komen, maar dit leidt niet of nauwelijks tot daadwerkelijke participatie. Terwijl juist deze bewoners input kunnen geven die laat zien wat er in de wijk leeft, als er ruimte is voor contact op hún voorwaarden.

Samengevat: de omgang met bewoners in dit ideaaltipe wordt gestuurd door beelden van kwetsbaarheid, beperkte organisatiekracht of 'lastige stijl'. De waardering voor hun inzet is vaak groot, maar de ruimte om af te wijken van de gebaande paden is klein.

☆ Best practices

Langs de deuren gaan

Ga actief de wijk in om bewoners op een laagdrempelige manier te benaderen, bijvoorbeeld door langs de deuren te gaan. Dit helpt gesprekken op gang te brengen met mensen die normaal niet uit zichzelf deelnemen aan participatieprocessen.

Op drukke plekken aanwezig zijn (zoals bij supermarkten)

Wees aanwezig op plekken waar bewoners al samenkomen, zoals supermarkten, marktdagen of andere drukbezochte locaties. Dit creëert mogelijkheden voor spontane gesprekken en waardevolle input zonder dat bewoners naar een formele bijeenkomst hoeven te komen.

Aanwezig zijn bij bestaande netwerken of informele groepen

Sluit aan bij bestaande netwerken of informele groepen door letterlijk mee te doen aan wat er al gebeurt.

Dit opent de deur naar informele en open gesprekken over de leefwereld van bewoners.

Gebruikmaken van toegankelijke tools, zoals invulkaarten

Maak gebruik van toegankelijke en eenvoudige hulpmiddelen, zoals invulkaarten met gerichte vragen, die bewoners in een veilige en vertrouwde omgeving aanmoedigen hun ideeën te delen.

Signalen buiten de formele route serieus nemen

Neem signalen en initiatieven buiten de formele participatieroutes serieus, ook wanneer bewonersgroepen zelf bijeenkomsten organiseren. Het erkennen en respecteren van deze initiatieven bevordert het vertrouwen en de bereidheid tot constructieve dialoog.

✦ Alternatieven

Zie informele inzet als volwaardige bijdrage

Bewoners dragen op allerlei manieren bij aan hun omgeving – ook via zorg, toezicht of stille betrokkenheid. Die inzet is waardevol, ook als die onzichtbaar blijft voor het systeem. Vraag je af of mensen altijd formeel moeten participeren.

Vermijd het frame van 'overlevingsstand'

Bewoners reduceren tot kwetsbaar is niet altijd terecht en kan een excuus worden om het proces niet aan te passen.

Varieer met toegankelijke, creatieve werkvormen

Werk met middelen die niet afhankelijk zijn van taal, abstract denken of vergaderervaring, zoals:

- Invulkaarten: leg een kaartje met één concrete vraag neer bij een huiskamergesprek, wijkactiviteit of informele ontmoeting om snel input op te halen, bijvoorbeeld: "Wat moet er beter in je straat?"
- Fotodialogen: vraag bewoners om foto's te maken van wat zij prettig of juist problematisch vinden in de wijk, als basis voor een gesprek dat vertrekt vanuit hun perspectief.
- Bouwopdrachten: laat bewoners ideeën visualiseren met blokken, maquettes of tekenmateriaal,

bijvoorbeeld over hoe ze een plein, speeltuin of straathoek zouden inrichten.

- Straatkrijt of tape: gebruik op locatie (zoals een stoep of plein) om bewoners letterlijk plekken te laten aanwijzen waar iets speelt of waar verandering nodig is.
- Luistergesprekken: schuif aan zonder agenda bij een maaltijd of informeel groepsmoment om te horen wat er leeft, zonder direct iets terug te vragen of te willen 'ophalen'.

Betrek bewoners bij het ontwerpen van participatie zelf

Niet alleen over wat er besproken wordt, maar ook over hoe het gesprek gevoerd wordt: waar, met wie, in welke taal of vorm.

Laat los dat participatie altijd iets moet 'opleveren'

Investeren in relatie, vertrouwen en zichtbaarheid is ook waardevol. Niet elk gesprek heeft een beleidsproduct op te leveren.

💬 Vragen voor reflectie

- Wat vraagt het van ons om écht op de voorwaarden van deze bewoners contact te maken?
- In hoeverre zie ik deze bewoners primair als kwetsbaar en wat doet dat met mijn verwachtingen van hun participatie?

Deze tool is gebaseerd op inzichten uit het onderzoek "One size doesn't fit all". Kijk voor meer informatie over het onderzoek op: [One size doesn't fit all | Erasmus University Rotterdam](#)

Auteurs en onderzoekers: Roos Keller, MSc., Mike Holleman, MSc.
en dr. Vivian Visser